

Rozhovor s Ing. Jiřím Jílkem, projektantem a stavitelem vodních staveb

Ing. Jiří Jílek patří k výrazným osobnostem českého vodního stavitelství. V průběhu své profesní dráhy navrhl, realizoval a dozoroval řadu vodohospodářských staveb, revitalizací vodních toků i městských vodních ploch, jako jsou například soustava jezírek v parku Stromovka, včetně unikátního voru na ostrov, vodní plocha na Letenské pláni, Branický vodní biotop, revitalizace požárních nádrží v Lysolajích, Radonicích a v Dolních Chabrech, první revitalizace Rokytky, Botiče, Říčanského, Motolského a Šáreckého potoka a aktuálně probíhající projekt využití dešťových a podzemních vod ze štol na Petříně. V rozhovoru mluví o zkušenostech z velkých staveb, významu praktické znalosti terénu, práci s kamenem i o tom, proč by vodní dílo mělo být nejen funkční, ale také citlivě zasazené do konkrétního místa.

Pane inženýre, zhruba před osmi lety jsem objevil vaše jezírko na Lysolajském potoce. Co vás k této krásné práci a vodě přivedlo?

Pocházím z východních Čech, konkrétně z Vysokého Mýta, a tam je nejstarší vodohospodářská škola v českých zemích. Byla založena roku 1897 a už v roce 1903 nesla název Zemědělsko-lukařská. Již tehdy měla u odborníků velmi dobrý zvuk, byli tam výborní profesori i skvělý kolektiv. Ačkoli jsem byl spíše technický, manuálně zručný typ a nebyl jsem žádný super student, ta škola byla fantastická a mohl jsem tam načerpat spoustu technických informací.

Takže bylo už tehdy jasné, že vaše cesta povede k vodě?

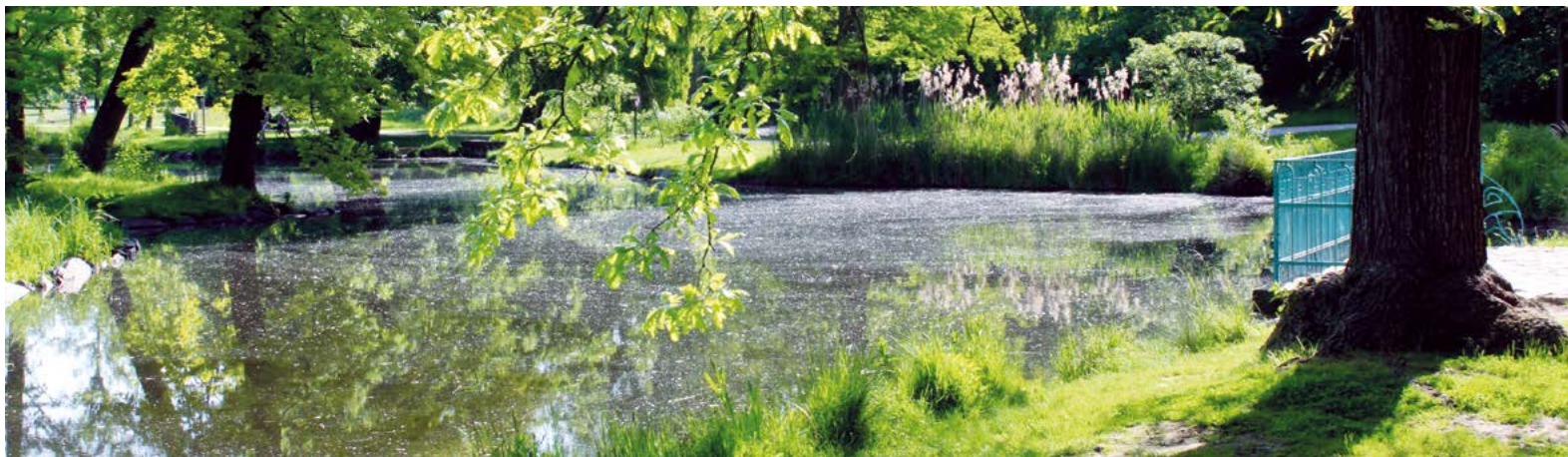
Po maturitě mě třídní učitel Jiří Muzikant přesvědčil, že musím ve studiu pokračovat, a tak jsem se přihlásil na Fakultu stavební ČVUT na obor Vodní stavby – vodní hospodářství, kde byli odborníci na jezy, přehrady a úpravy vodních toků. Díky tomu jsem se do oboru dostával stále hlouběji. Je to podle mě mimořádně zajímavá disciplína, která úzce souvisí se životem a fungováním civilizace.

Vždycky jsem byl trochu kreativnější typ a nemám rád, když se člověk schovává jen za normy a předepsané postupy. Normy jsou samozřejmě potřebné, ale každé místo i každá stavba jsou jiné a mělo by se k nim tak přistupovat.

Po fakultě byla volba zaměstnání jasná – nastoupil jsem do Hydroprojektu, což už tehdy byla obrovská firma, která měla pobočky u nás i na Slovensku a byly v ní prakticky všechny profese od architektů a strojařů až po geology. Právě tam jsem nasál mnoho zkušeností, které dnes už člověk často ani nemá kde získat.

To bylo v osmdesátých letech?

V roce 1974. Už tenkrát mě překvapilo, že když jsem jako mladý elév nastoupil do tak velkého podniku, byla tam mezi odborníky výrazná věková a generační mezera. Já byl čerstvý absolvent a kolem mě se pohybovali většinou padesátníci a starší. To tehdy nebylo běžné.

Obr. 1. Soustava vzájemně propojených vodních zdrží a atrakcí v parku Stromovka, obnovená po povodních z roku 2002. Kromě zdrží byla součástí projektu obnova koryt vodních toků, propustků a tůň, stejně jako výstavba nových mostů a chodníků přes vodu, pontonu kachny, voru na ostrov, brouzdaliště, ústředního vodotrysku a renovace fontány

Nejvíce mě zajímala takzvaná velká voda. Dostal jsem se do střediska, kde se dělaly různé typy vodohospodářských staveb – od úprav a revitalizací potoků až po jezy, elektrárny a přehrady.

Na jakém projektu jste tenkrát začínal?

Prakticky jako nejmladší jsem hned začal pracovat na přehradě Josefův důl, což je dnes významná vodárenská nádrž. Zpočátku jsem tam dělal de facto všechno. Tenkrát nebyly tak velké týmy jako dnes, taková stavba se připravovala doslova v několika lidech, samozřejmě pod dohledem zkušených specialistů. Nejenže jsem projektoval, ale také jsem vázal zprávy, cyklostyloval, kompletoval dokumentaci a dával všechno dohromady. Byl to velký termínový dril, ale pro mladého člověka mimořádná škola.

Občas jsem tam dokázal lidi překvapit trochu jiným přístupem. Například jsem kreslil výztuže zrcadlově, což nebylo úplně běžné. Když ale kolegové viděli technickou logiku toho řešení, velmi dobře to přijali.

V Hydroprojektu tehdy pracovali odborníci soustředění na konkrétní typ práce a bylo zjevné, že své profesi opravdu rozumějí. To považuji za velmi důležité. Dnes se často stává, že jeden člověk dělá téměř všechno, ale nemusí mít pro každou část dostatek zkušeností. A právě z nedostatku zkušeností pak někdy vznikají řešení, která nejsou úplně šťastná.

V Hydroprojektu jste zůstal ještě po roce 1989. Jak jste se pak dostal k vlastní projekční činnosti?

Byl jsem tam do roku 1992. Vždycky se říkalo, že lidi nejsou problém, že se seženu. Mám na to opačný názor. Myslím si, že důležité jsou právě lidé, kteří něco umějí. Do vedení se získat dají, ale najít ty, kteří to skutečně odpracují, je mnohem složitější.

Hodně se tehdy začalo mluvit o ekologii, tak jsme se s novými lidmi, které jsem si mohl vybrat, pustili do oblasti skládek. Bylo to v té době velmi aktuální téma. Ze západní Evropy se k nám dostávaly zcela nové těsnicí systémy, a dokonce se dělaly normy, jak by se skládky měly budovat a financovat – prostě celý ekosystém, know-how. Zde jsem v technických řešeních, výstavbě i posudcích působil relativně dlouhou dobu.

A od skládek jste se potom dostal k „velké vodě“?

Ano, protože po čase mi to začalo připadat trochu jednotvárné. Člověk musel lidem pořád vysvětlovat, že ne vždy se vyplatí skládku budovat. Každý si myslí, že je to velký byznys, ale ono záleží na konkrétních podmínkách.

Postupně mě to omrzelo. Mě baví kreativita, aby každá práce byla trochu jiná. A to revitalizace vodních toků umožňují. Mám raději složitější a netypická území, kde je potřeba opravdu přemýšlet, jak s prostorem pracovat.

Jelikož jsem měl vždy blízko ke staticce, mechanice zemin a geologii, dělal jsem zároveň různé sanace. Nejen sanace skládek, ale i sanace hrází, například tam, kde jimi prosakovala voda – v Praze třeba Černý Most, Nové Butovice nebo Čimice.

Z toho, co říkáte, jste zjevně stále velmi vytížený. Na kolika projektech v současnosti pracujete?

Poptávka je samozřejmě větší, než mohu v požadované kvalitě obsáhnout, už mám nějaký věk. Momentálně dělám asi na třech větších věcech.

A pak některé projekty zachraňujete...

Mimo to, že dělám dozor na svých i jiných stavbách, se snažím napravovat chyby, které u cizích projektů vidím, když mě objednatel nebo stavitel po neuspokojivém výsledku v zoufalství osloví. Někdy je to méně složité, jindy více.

Faktem je, že technická úroveň v některých relevantních oborech začíná slábnout. Chybějí lidé s hlubší praxí a zkušeností. Nejhorší odpověď pro mě je: „My jsme to vždycky dělali takhle.“ To je přístup, který nemám rád, protože každé řešení by mělo vycházet z konkrétního místa, konkrétní stavby a konkrétních podmínek. Nelze k tomu přistupovat paušálně.

Když vidím, že navržené řešení není šťastné, snažím se do projektu vstoupit a pomoci, jak nejlépe dovedu. Samozřejmě nikdo nemá patent na rozum, ale praxe je v tomto oboru velmi důležitá. V dnešní době už není mnoho aktivních lidí, kteří za sebou mají zkušenost s několika velkými přehradami a zároveň dlouholetou praxí se stavbami, dodavateli i subdodavateli.

Máte nějaký oblíbený projekt, který si stále pamatujete a kam se i po letech rád vracíte?

Nedávno jsem jel vlakem a při jeho zastávkách jsem si uvědomil, kde všude jsem něco dělal, protože těch staveb je šílené kvantum. Ale nejzajímavější se mi asi jeví Stromovka. Tenkrát jsem moc nevěřil, že tu zakázku v soutěži získám. Chtěl jsem to území zpustošené po povodni 2002 řešit přírodně. Daly se tam dobře zužtkovat jednoduché konstrukce s funkcí flexibility.

Malá říčka byla po povodni úplně zničená a já jsem nabídl, že bych to dal dohromady. Udělal jsem nový jez a kaskádový nátok z plavebního kanálu, lidé tam rádi chodí. Není to běžná konstrukce, žádné obdélníky, čtverečky, pravé úhly. Takto je to pro přírodu přijatelnější.

Obr. 2. Romantický vor na ostrov v jedné z mnoha nádrží v parku Stromovka musel být jako jedna z hlavních atrakcí dodatečně posílen pro provoz s dospělými osobami

Rozšířením vodních ploch v bývalém Rudolfově rybníku vznikly další výzvy se zapracováním hodnotných ploch. Významný strom ponechaný na ostrůvku si říkal o netradiční přístup, o návrh něčeho zajímavého, aby se tam lidé mohli dostat i jinak než přes lávku. Napadl mě vor na laně. Původně jej měly držet dvě velké loutky, ale ty nakonec neprošly a byly nahrazeny variantou se sloupy. Nejdrive jsem totiž počítal s tím, že to bude víceméně hračka pro děti, ale pak jsem se dostal do problémů, protože takové věci musejí mít certifikace. Nakonec jsem tedy celý vor po dohodě s magistrátem posílil na vztlaku, protože na něm jezdili i dospělí, a dnes je to provozní zařízení.

Zmínil jste certifikace. Z vlastní zkušenosti vím, že jste v dobrém slova smyslu stará škola. Komplikuje vám dnešní přebyrokratizovaná doba vodohospodářský život a stavební proces jako takový? Trvá dnes déle něco postavit než před třiceti, čtyřiceti lety?

Bohužel ano. Všechno chceme zařadit do jakýchsi škatulek, ale tudy cesta podle mě nevede. Je to jakási unifikace, která je pak ve finále na škodu věci. Dá se to poznat i z historie, co stavěly předchozí civilizace. Na to žádné šablony nebyly, vždy šlo o originální řešení. Stavěly to týmy lidí, kteří byli ve svém oboru profesionálové. Dnes se bohužel ta profesionalita trochu ztrácí. Specializace dodavatelských firem na jednotlivé druhy staveb již prakticky není, a to se projevuje i v dílech samých.

K tomu se přidává sešňorování normami a předpisy, které prostor pro vlastní úvahu ještě více zužují. Stavitelé pak někdy fungují spíše jako skládači předem daných dílků a chybí jim kreativita.

Souvisí to podle vás i se způsobem, jakým se dnes technici připravují na praxi?

Velký problém vidím v tom, že se v projektech často nezohledňují všechny podmínky, které je potřeba znát. Investor samozřejmě není vždy schopen přesně postihnout všechno, co má od projektanta chtít. Projektant by se ale neměl jen ptát, co tam má být, nýbrž sám aktivně přemýšlet, co je pro dané místo a stavbu důležité, a promítnout to do projektu.

Není dobré se později vymlouvat, že něco nešlo, že to investor chtěl nebo nechtěl, případně že jsme o něčem nevěděli. Takový přístup je špatný. A souvisí s tím i podoba dokumentace. Často v ní popisujeme spoustu věcí velmi podrobně, ale ne vždy s reálným užtkem. Vyplňuje se mnoho položek, které mají spíše administrativní než skutečně technický význam.

Máte nějaký osvědčený tým spolupracovníků? Viděl jsem na vašich stavbách bagristu, který byl schopen posadit kámen přesně tam, kam jste potřeboval, a práce mu šla neskutečně od ruky.

Dodavatelů je samozřejmě spousta, ale ne každý má takové zázemí strojníků, techniků a dělníků, kteří jsou ve své profesi špičkoví. Naštěstí se ještě vyskytují lidé, kteří jsou opravdu mimořádně kreativní, šikovní a nechají si poradit. S takovými lidmi se mi spolupracuje dobře – dá se s nimi mluvit, vědí hned, o co jde, co po nich chci a proč se to má dělat. A je jedno, jestli jsou to Češi, Ukrajinci nebo kdokoli jiný. Na stavbách potkáváte různé profese. Jsou mezi nimi třeba i inženýři, kteří se nakonec vrhli na práci s těžkou technikou a dělají ji výborně, protože je to pro ně zajímavější než sedět celý život za prknem.

Setkal jste se při výstavbě vodních děl s nějakými vysloveně technickými obtížemi? Dá se vůbec vše dopředu predikovat?

Že by se dalo vše stoprocentně predikovat, to ani nejde. I když máte dokonalý geologický průzkum, stále jde do určité míry o bodové informace, jež se potom aplikují na širší okolí. K těm chybám tedy může vzácně dojít. Jednou jsem měl výraznější problém, když do syrové stavby přišla povodeň, proti čemuž se nedá více méně bránit. Ale i s tím by měl projektant do určité míry počítat a upozornit dodavatele, kde je nebezpečnost z hlediska povodňové výšky.

V mém případě šlo o speciální jímku na Labi u Opatovické elektrárny a povodeň nám tenkrát rozpracovanou část stavby prakticky rozebrala. Ale i na to se můžete dopředu pojistit a raději počítat s jistou většou rezervou.

Existuje podle vás nějaký obecný postup, jak navrhnout dobrou revitalizaci? Víám vás například, že rád používáte v opevnění lomový kámen, například čedič.

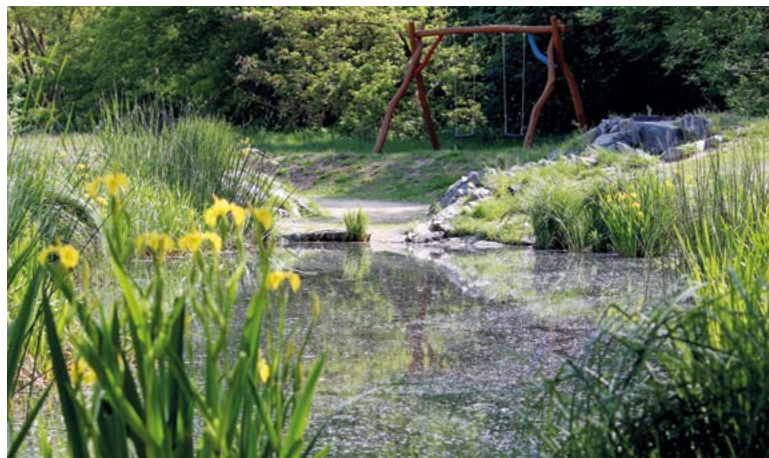
Podle mě je nejdříve důležité dobře znát prostor, ve kterém má revitalizace vzniknout. Nestačí vědět jen rozlohu pozemku. Člověk musí místo navnímat a teprve potom přemýšlet, co s územím a potokem udělat, aby řešení bylo funkční, zajímavé a zároveň přirozeně zapadlo do okolí.

Nemám rád, když se revitalizace omezí jen na několik pravidelných „vlnek“ v korytě, nebo když vznikne přímé lichoběžníkové koryto či rybník ve tvaru obdélníku. I to se bohužel někdy při revitalizacích děje, ale z mého pohledu to většinou nepůsobí dobře. Stavba se musí přizpůsobit prostředí, do kterého je zasazena.

Příkladem může být revitalizace návesního rybníka na Točné v Praze 12, na níž teď pracuji. Chtěl jsem, aby z toho nebyl jen běžný rybník. Použil jsem čedič i na chodníky, vznikl tam zajímavě řešený břeh a celé je to trochu netypické. Když jsme se tam sešli asi ve dvaceti lidech, včetně ředitelky z PVK, dostal jsem ústní pochvalu (*směje se*). To mě opravdu potěšilo, protože většinou lidé takové věci přejdou a ani si jich nevšimnou.

Obr. 3. Vodní nádrž v západní části parku na Letné (návrh), realizace nátoky s kaskádou pod kovanou mříží s rotací nátoky vody do jezera vyznačujícího se celoročně nadprůměrně čistou vodou

Obr. 4. Vodní biotop Braník, netypicky napájený podzemní vodou, vznikl na jaře 2023 nejen jako krajinný prvek na zelené louce, ale ve spojení s naučnou minizetzkou i jako součást environmentálního vzdělávání Pražanů; dnes hostí stovky skokanů zelených, čolky obecné, užovky obojkové a na 27 druhů vodních a mokřadních rostlin

Obr. 5. Revitalizace požární nádrže na Lysolajském potoce a horní části jeho koryta pod jedním z nejvydatnějších pramenů v Praze – tzv. Zázračnou studánkou, z níž je dnes rekreační biotop napájen a řadí se tak k nejchladnějším vodním nádržím v Praze

Obr. 6. Přípravovaná komplexní revitalizace dnes vyschlé vodní nádrže v nuselském parku Jezerka, včetně vyvedení vody do korytka a přemostění části přítoku pod piazzettou stejnojmenného divadla. Součástí projektu bude i podzemní akumulační nádrž s retardační funkcí, umožňující zásobovat vodní prvky dešťovou vodou ze střech divadla i v bezsrážkovém období

Vím, že jste si pro Branický vodní biotop osobně vybral v lomu speciální kámen tak, aby na první pohled upoutal pozornost. Je pro vás výběr materiálu hodně důležitý?

To byl pro změnu rohovec. Když se kámen v lomu odstělí, podle struktury konkrétní horniny může vzniknout velmi zajímavý a originální tvar, který by měl být pro danou lokalitu následně použit. Proto často říkám dodavatelům, když jedou pro kameny, ať si je nenechávají někým jen tak naložit, ale že se nejprve dohodneme, odkud co brát, aby se nám do projektu hodily, případně konkrétní kámen osobně vybereme. Už předem musíme myslet na to, jak kameny vyskládat, jak budou lícovat a na první pohled vypadat, jak budou barevně ladit s daným místem. Do určité míry jde samozřejmě i o můj estetický pocit.

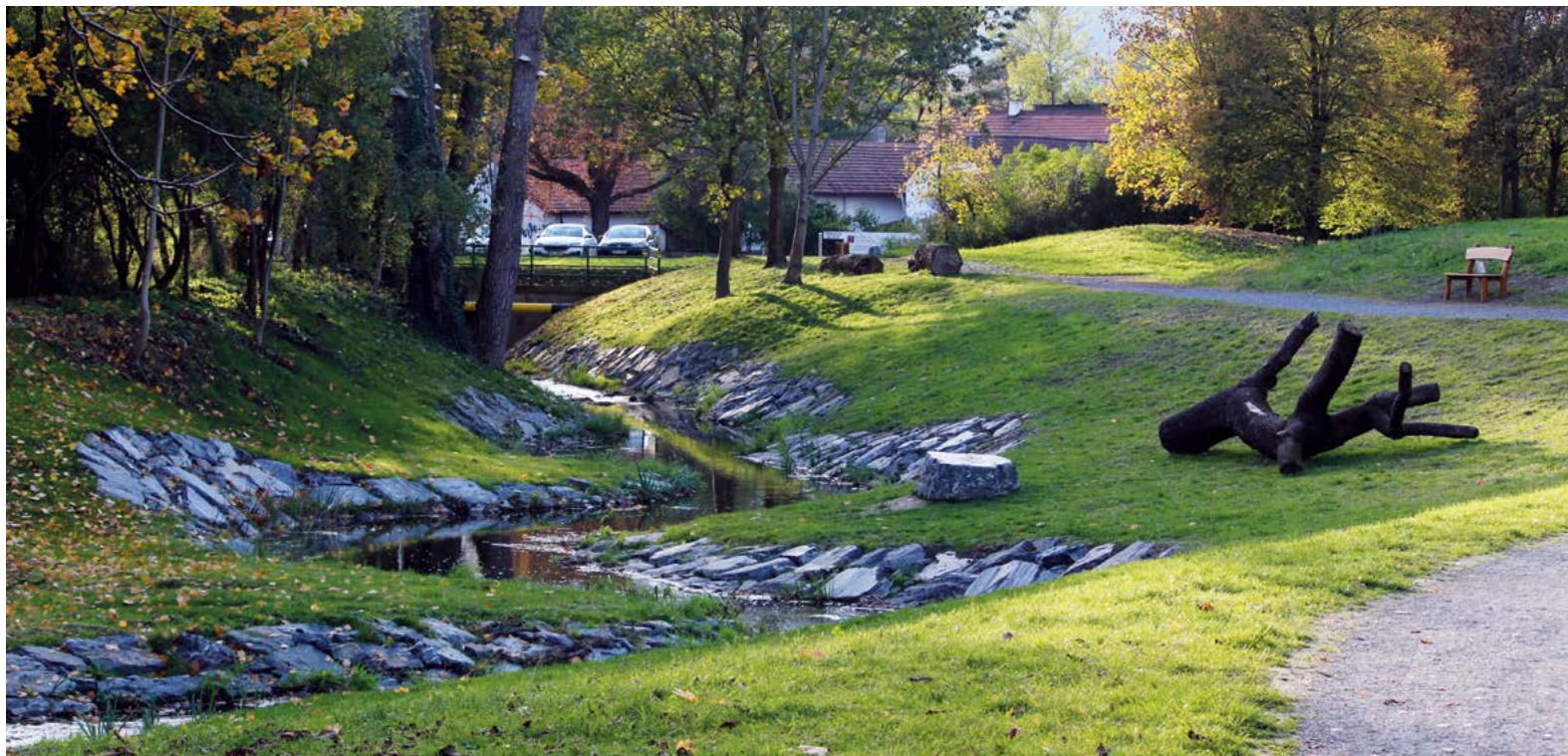
Není účelem, aby vodohospodář násilně přeměňoval celé území. Měla by se měnit jen ta část, kde se řeší samotné vodní dílo. Možnosti kamenů a hornin jsou jistě větší, ale z hlediska jemných nuancí povrchů a lícování je čedič nebo rohovec skvělý. Žula není špatná, ale není tak zajímavá, dost se u ní liší zrnitost a barevnost, a hlavně má jinou, takovou ostrou odlučnost, štípe se po rovinách a já prostě nejsem přítelem kostiček.

Jak vidíte budoucnost vodního stavitelství? Říkal jste, že už při vašem nástupu do Hydroprojektu byla v oboru velká generační mezera. Vidíte dnes své nástupce?

Bohužel, historie se opakuje, opět dochází k věkové propasti. Nejsou tu žádné zástupy techniků, kteří by uměli plynule navázat na naši práci. Nehledě na to, že do technických škol už se moc lidí nehlásí, protože bývají náročné. Problém spočívá v tom, že spousta středních technických škol je dnes sice zakončena maturitou, ale zároveň mizí učební obory, které dávaly lidem praktickou zručnost. A ta je pro vodní stavitelství velmi důležitá.

Co vám vodařina dala a co vzala?

Je to práce, která mě opravdu baví, což asi nemůže říct každý. Spousta lidí chodí do práce, aby byli zaměstnaní a vydělávali peníze. A pak se to na jejich výkonu podepisuje. Technici a lidi od vody si už za komunistů dobře rozuměli, politika v tom nehrála žádnou roli. A hlavně rozuměli řemeslu. K vodě se prostě nedá přistupovat povrchně.

Obr. 7. Magistrální revitalizace dolní části Kunratického potoka v Braníku v parku Za mlýnem (dozor stavby) ve spolupráci s Městskou částí Praha 4; součástí velkorysé revitalizace je i práce s pohledovými kameny a mrtvým dřevem

Také se mi nelíbí, když někdo propaguje: máte málo peněz, tak běžte do jiného zaměstnání. Kde se chceme naučit dokonalosti, když budeme pořád měnit zaměstnání jenom za cenu vyššího platu? Tak se dokonalosti v daném oboru nikdy nedobereme. Je fakt, že peníze nejsou úplně všechno, jen se na ně bohužel všechno měří.

A co mi voda vzala? Čas, hlavně čas, jsem obětí termínů...

Zastavme se ještě u aktuálního projektu revitalizace jezírka v parku Jezerka. Těšíte se na tuto práci, nebo máte spíše obavy z možných komplikací?

Myslím, že to dopadne dobře. Když se ohlédnu zpět, většina věcí, které jsem dělal, byla okolím vnímána pozitivně, a věřím, že i Jezerce revitalizace prospěje.

Šel jsem do toho právě proto, že nejde o úplně běžnou činnost. Není to jen koryto, cesta nebo samostatný technický objekt. Jde o práci s povrchovou i podzemní vodou, s parkovým prostorem a s celkovým charakterem místa. Když se to podaří dobře propojit, může vzniknout smysluplný celek, který zvýší hodnotu celého území s vazbou na divadlo, restauraci a pobytový prostor parku.

Samozřejmě bude záležet na výsledném provedení. U takových staveb je podle mě důležité, aby technické řešení, práce s vodou i estetická stránka působily dohromady přirozeně. Věřím, že se to na Jezerce podaří.

A když zrovna nejste u vody nebo na stavbě, čemu se věnujete?

Mám rád pohyb i práci rukama. Dlouho jsem hrál volejbal, dnes mě baví lyžování, i když už si musím dávat větší pozor. Od mládí mám také blízko ke dřevu, kovářskému řemeslu, sochaření a malování. Na chalupě jsem si opravil a vybudoval převážnou část objektu sám s pomocí přítelkyně. Stejně řeším i výběr doplňků. Dělat schody, podlahy či obklady mi nečiní problém.

Myslím, že i toto člověku v projektování a ve stavební praxi pomáhá. Když má reálnou zkušenost s materiálem a s tím, jak se konstrukce skutečně dělají,

lépe si představí, co lze navrhnout a co je jen hezká myšlenka na papíře, která se bude v praxi obtížně realizovat.

Moc děkuji za rozhovor a přeji mnoho dalších originálních výzev a projektů.

RNDr. Tomáš Hrdinka, Ph.D.

Ing. Jiří Jílek

Ing. Jiří Jílek se narodil 6. dubna 1950 ve Vysokém Mýtě. Po absolvování Střední průmyslové školy stavební ve Vysokém Mýtě pokračoval ve studiu na Českém vysokém učení technickém v Praze, obor Vodní stavby – vodní hospodářství. V roce 1974 nastoupil do firmy Hydroprojekt Praha, kde působil do roku 1992. V témže roce si založil koncesovanou živnost na projektovou činnost Hydro-Natur a následně i vlastní projekční kancelář Ekotechnik-Inženýring, s. r. o. Je autorem více než 300 nových vodohospodářských a ekologických staveb, řešil opravy a případné sanace starých staveb či nápravy cizích projektů s realizací po celém Česku a Slovensku. V posledních letech pracuje především v Praze a jejím okolí. Kromě projektování se aktivně účastní i samotných realizací a působí jako stavební dozor. Jeho osobní zálibou je práce se dřevem, jakákoli ruční práce, umění, cestování, historie stavitelství a od roku 2000 i chalupaření. Do 65 let hrál aktivně volejbal, dodnes se věnuje lyžování. Žije v Praze na Chodově, je vdovec a má tři děti.

Obr. 8. Revitalizace středního toku Rokytky a Svěpravického potoka v nivě suchého poldru Čihadla, včetně zřízení průtočných tůní na podporu biodiverzity ve vodním a mokřadním prostředí